

Asia: VN/28370/2020

Kuluttajaluottoja koskevan lainsäädännön tarkistaminen. Työryhmän mietintö.

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

FINE Vakuutus- ja rahoitusneuvonta (jäljempänä FINE) kiittää mahdollisuudesta lausua asiassa. Yleisenä kommenttinamme toteamme, että esityksen tavoitteet kuluttajaluottoihin liittyvien velkaongelmien vähentämiseksi, hinnoittelun ja markkinoinnin ylilyöntien karsimiseksi ja kuluttajaluottoihin liittyvien väärinkäytösmahdollisuuksien hillitsemiseksi ovat kannatettavia. Ylivelkaantumisen hillitsemiseksi on vireillä muitakin hankkeita, joista keskeisenä olemme aiemmin pitäneet ja pidämme edelleen positiivisen luottorekisterin käyttöönottoa. Vasta sen myötä velkaantumisen hillitseminen muuttuu tehokkaaksi yhdessä muiden samaan tavoitteeseen tähtäävien hankkeiden kanssa.

Korkokattosäätelystä ja sen mahdollisista vaikutuksista

Työryhmän toimeksiannon mukaisena tehtävänä on ollut selvittää mahdollisuuksia kuluttajaluottojen korkokaton pysyvään alentamiseen. Työryhmän ehdotus korkokaton sitomisesta viitekorkoon ja alentamisesta 15 prosenttiin vaikuttaa perustellulta ja tässä vaiheessa riittävänä toimenpiteenä, kun otetaan huomioon myös muut vireillä olevat hankkeet ja toimet ylivelkaantumisen hillitsemiseksi.

FINE haluaa tuoda tässä yhteydessä esiin omassa neuvontatyössään esiin tulleen, jo nykyisin voimassaolleen korkokattosäätelyn vaikutuksen, joka on toistaiseksi jäänyt keskusteluissa ja valmistelutyössä vähemmälle huomiolle.

FINEn sijoitusneuvontaan on kesän 2020 jälkeen tullut kasvava määrä yhteydenottoja asiakkailta, jotka ovat sijoittaneet säästöjään ja varojaan pikaluottoja tarjoavien toimi-joiden niin kutsuttuihin etuosakkeisiin. Etuosakkeet ovat sijoitusmuotona houkutelleet, koska luvattu korkotuotto on ollut muita sijoitustuotteita korkeampi. Tämä puolestaan on perustunut siihen, että sijoituskohteina olleet yritykset ovat voineet lainata etuosakesijoituksina keräämänsä varat edelleen korkeakorkoisina luottoina muille kuluttajille. Korkokatosääntelyn myötä näiden toimijoiden kassavirrat ovat heikentyneet, minkä seurauksena etuosakesijoittajille on ilmoitettu, ettei sijoitusten takaisinostoja toistaiseksi tehdä eikä tuottoja makseta. Käytännössä asiakkaat eivät siis saa varoilleen tuottoa eivätkä toisaalta rahojaan takaisin. Moni pelkää sijoitusvarojen menettämistä kokonaan ja on siksi kääntynyt FINEn neuvonnan puoleen.

Etuosakesijoitukset ovat korkeatuottoisia, äänivallattomia ja pääoman menettämisoriskin sisältäviä sijoituskohteita, joilla ei ole toimivaa jälkimarkkinaa. Käytännössä kyse on äänivallattomasta pääomasijoituksesta, mikä on jäänyt useilta ymmärtämättä. Sijoitus-kohteena oleva yritys on sijoitusta myydessään ilmoittanut lunastavansa etuosakkeet takaisin, jos sijoittaja niin haluaa. Käytännössä useat näistä yrityksistä ovat kuitenkin lopettaneet etuosakkeiden lunastukset ja myöhemmin myös luvattun tuoton maksamisen. Syitä takaisinlunastusten ja tuottojen maksun loppumiseen on varmasti useampia, mutta yhtenä taustalla vaikuttavana tekijänä on oletettavasti kuluttajaluottojen korko-katto- ja luottokustannussääntely. Yritykset ovat luvanneet sijoittajilleen tuottoa, joka on perustunut heidän edelleen kuluttajaluottoina myymiensä luottojen tuottoihin, jotka ovat korkokatto- ja luottokustannussääntelyn myötä laskeneet. Oletettavaa on, että yritykset ovat ensisijaisesti varmistaneet äänivaltaisten osakkeiden omistajille maksettavat tuotot etuosakesijoittajien kustannuksella.

Etuosakesijoittajien joukossa on varmasti myös sijoittamiseen perehtyneitä ja riskit ymmärtäviä tahoja. FINEn tulleiden asiakasyhteydenottojen perusteella on kuitenkin ilmiselvää, että joukossa on myös asiakkaita, jotka ovat suuren tuottolupauksen perusteella tehneet sijoituksen sen riskejä ymmärtämättä.

Etuosakesijoittajien asemaa heikentää entisestään se, ettei heillä ole käytettävissään matalan kynnyksen oikeussuojakeinoja. Kyse on sijoituksesta suoraan yhtiöön, missä tilanteessa FINellä ei ole toimivaltaa. Asiakkaat eivät myöskään saa neuvontaa tai tukea kuluttajaneuvonnasta eikä heillä ole käytössään mitään tuomioistuimen ulkopuolista riidanratkaisuelintä. Käytännössä tuomioistuintie on ainoa keino sijoittajille tavoitella oikeuksiaan sijoittajina.

Kuten työryhmän mietinnössä todetaan, korkokaton alentaminen rajoittaa kaikkein korkeakorkoisimpia luottoja myöntävien luotonantajien mahdollisuuksia harjoittaa luotonantoa nykyisenkaltaisella luottoriskitasolla. Samaan suuntaan vaikuttaa lisäksi se, että korkokaton rinnalla on tiukahko luottokustannuskatto. Tämän todetaan voivan vaikeuttaa joidenkin kuluttajien mahdollisuuksia saada luottoa. Tosiasiassa tämä voi vaikuttaa myös sijoittajina olevien kuluttaja-asiakkaiden asemaan edellä kerrotulla tavalla. Tämän vaikutuksen voi olettaa olevan suurempi, jos ehdotus 15 prosentin korkokaton takautuvasta voimaantulosta toteutuu.

Hyvä luotonantotapa ja kuluttajaluottojen markkinointi

FINE kannattaa markkinoinnin sääntelyn osalta työryhmässä olleiden vaihtoehtoisten mallien ja ensisijaisesti vaihtoehdon A tarkempaa selvittämistä jatkovalmistelun yhteydessä.

Mielikuvamarkkinoinnin käyttö ja kuluttajaluottojen markkinointi helppona ratkaisuna arjen rahahuoliin ovat keinoja, joiden edessä erityisesti heikoimmassa asemassa olevat kuluttajat ovat herkkiä.

FINE pitää ehdotusta uudeksi KSL 7 luvun 8a §:ksi vaikutuksiltaan vähäisenä. Muistutus velvollisuudesta maksaa luotto takaisin ja varoitus luoton mahdollisesta haitallisesta vaikutuksesta kuluttajan talouteen tuskin tulevat suuresti vaikuttamaan luottoa tarvitsevan kuluttajan päätöksentekoon. Molempien em. asioiden osalta on kyse talous-osaamisen perusasioista, joihin liittyvien puutteiden ja ongelmien haittavaikutusten vähentäminen esitetyn kaltaisin varoituksin ei tunnu tarkoituksenmukaiselta. Talous-osaamista tulee edistää ja parantaa muilla keinoin. Kuten mietinnössä on todettu, mainonnassa annettavien tietojen lisääntyminen voi vaikuttaa negatiivisesti kuluttajien haluun ylipäänsä perehtyä mainontaan sisältyviin tietoihin. Riski siitä, että annettavien tietojen lisääntyminen jopa heikentää kuluttajien mahdollisuutta erottaa mainonnasta päätöksenteon kannalta keskeisimpiä tietoja, on todellinen.

FINE haluaa tässä yhteydessä painottaa sitä, että hyvän luotonantotavan noudattamisessa ja luottojen markkinoinnissa ei havaintojemme mukaan ole ongelmia vakiintuneiden luottolaitostoimijoiden osalta eikä näiden asiakkailta tule FINEen yhteydenottoja, joissa olisi kyse epäasiallisesta menettelystä.

Tunnistamisvelvollisuuden laajentaminen

Henkilöllisyyden todentamisvelvollisuuden laajentaminen on tarpeellinen ja kannatettavaa uudistus. Esityksen mukaan vahvaa sähköistä tunnistamista edellytetään jatkossa sekä uuden luoton hakemisen sekä luottorajan tai luoton määrän korottamisen yhteydessä. Tämä on tärkeä asioinnin turvallisuutta lisäävä muutos, joka tekee väärinkäytösyrityksistä aikaisempaa läpinäkyvämpiä.

Reunanen Elli
FINE Vakuutus- ja rahoitusneuvonta